

ГОДИНА VIII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 40.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новом Саду.

ПЕРА СЕГЕДИНАЦ.

(Свршетак.)

Четврти чин износи нам устројство буне.
Долазе и Мађари, који се буне против спахија
и хоће да се придруже Србима. Неки не ће с
Мађарима да спрежу, Пера их прима. Али од
отих Мађара један изда Перу у Араду и баш
кад Пера мисли, да ће сутра Арад бити његов,
ухвате га и окују.

На свршетку четвртог чина веома се живо
описује пропаст перина.

Јула.

Солдати! страже! Бежи, бабо, беж!

Пера.

Не лудуј, ћерко! За што страва та?

Јула.

Опколише нам кућу, траже те,
и овамо су пошли, бежи, беж!

Ранко Текелија (гледа на прозор.)
Опасност, Перо, сав узварео град.
Спасавај се, а нам' што даде бог!

Пера.

То ј' издаја! Подмукала издаја!
Ал' сад је касно. Збогом! Одох ја! (Оде.)

Ранко Текелија (гледајући Јулу)
Сирото дете! Шта си крива ти?

Јула.

Господине, јуначе, Србине,
Мој несуђени драги девере!
Помозиде нам, ако бога знаш!
Спасавај седог родитеља мог,
У њему спаси његов дични смер,
У њему мисао мога Милана,
Та брата твога свети завештај!

(Чују се кола и коњи.)

Ранко Текелија.

У Бога само сад је спас ил' суд.

(Гледа на прозор.)

На врата правце јури; али, гле!

Замандаљена, пуста капија!
Куд окреће? Зар тамо, на бедем?
Зауставља га неко. Вукић? Да, баш он!
Ха! Бог да прости! Прегазише га!
Размркан оста ногом копајућ.
А вранци лете правце на бедем.
Помози бог! Сад бич, па лет, па скок!
Прелетише предњаци —

(Јула трчи прозору.)

пропаде!

(Јула цикне и пада у несвест.)

У јаругу се кола скрхала —

Солдати за њим, склепташе га — крај!

У петом чину је Перин суд и покушај
Исусоваца, да Перу приволе, да прими рим-
ску веру, и да носи пропаганду на исток. Пе-
ра издржи сва мучења, али не попушта. Стра-
шне су то муке биле, које песник устима суди-
јним веома живо описује овим речима:

Да л' мучисмо? Да л' Перу мучисмо?

Четр'ест лета судим кривди ја,

Четр'ест лета муке гледам ја,

Четр'ест лета изумевах ја

све нове муке непретрпнице.

Окореле сам глед'о грешнике,

очеличене радом греха свог,

што при погледу гвожђа жеженог

лелечући неучињено зло

признаваху у страху сартном.

И гледах момке младе, незреле,

што претурише мука читав низ,

да спасу друга или драгану;

ал' усијано ипак жељезо,

натеријући леден челу зној,

исцедило је сваком исповест.

Од сваког рода имадох их ја:

Мађара пустог, бесног Турчина,

Словака меког, тврду Влашину,
хрватску мулу, муклог Латина,
Французи бадрог, Швабу гњеждатог,
Шиањолца врелог, Руса леденог —
отрпет' многе грдан видех бол.
Ал' још оваког тврдог племена
на мукама не познах никада,
к'о тај проклети што је дивљи Рац!
Изређах муга чигав знани ред,
од завојица страшних палачких
до трновог до венца жеженог;
жеженим стеза веригама пас,
уз кичму шпарта шилjak усијан,
а проклето му месо штипуће
зубастих кљешта усијани жар.
Па мислиш да је муком обамрьо?
Па мислиш да је цикн'о, застењао?
Па мислиш да сам једно чуо јао?
Ни писнути! Па ни по муке то!
Но руга се, још он задиркује.
Ка не мож' даље завојица већ,
јер до кости је живац притисла,
довикује ми: „Стежи! Што си стао?“
Најтеже муке, ропац паклени,
грчевитим одсмеје грохотом,
пробунца тек у грчу коју реч:
„Тако ти треба, Pero будало!
„Рад ћесара си зета посекао,
„Рад зета нек те ћесар сече сад!
„Заслужио си тај ћесарев дар!
„И већи још, још већи, ха — ха — ха!“
Ја не знам, јесу л' чини, опсена л'?
Чудноватом је томе човеку
мучење свако чисто нека сласт.
Још више сам се измучио сам,
огорчен тим упорним иркосом,
нег' он. Шта мислиш така поруга!
Од тешког једа — престах мучити
Па тога мислиш ти задобити?

Члан V. Појава 2.

У мукама му излази пред очи сав његов трагичан моменат. Ои, који је, бранећи ћесара, убио изабраника своје јединице, морао је да се дигне сам на ћесара и трпи сад од ћесарева суда највеће муке. На послетку напуштају и жену му, па кћер, да га наговоре, али он одбија, жељан да покаже своју кривицу до краја и г.не благо-

словив своју Јулу, која се отрује и пред њим издахне.

Не сећам се примера у светској књижевности, где би оно, што Аристотеле зове катарсис, та пречистилица душе, била у сваком погледу тако јасно, тако потпуно, скоро да опишам спроведена као у „Пери Сегединцу“. Томе је дао прилике еминентно српски значај трагичног јунака Пере. Пети је чин тако рећи апотеоза оне најсрпске пословице: „На муци се познају јунаци.“

Већ по овом кратком напрту садржине види се за доста, да је „Пери Сегединац“ од велике драмске уметничке вредности у оште, а то ће толико рећи, да има у себи све услове, што трагедију чине правом трагедијом. Ти су услови: вешт драмски склоп, доследно пртани карактери и жива, занимљива радња. У склопу саме фабуле показао је Л. Костић велику песничку снагу. Догађаји теку један из другога, тако, да се види, да је по природној потреби морало све онако бити као што се збило, да је морало све онако доћи као што је дошло.

Осим тога Костић је потпуно одговорио најглавнијем, али уједно и најтежем, најзанимљијем задатку свакога драматика: он нам отвара душу својих песничких створова, те их ми потпуно разумемо и с њима заједно осећамо.

Ми потпуно разумемо најтајније побуде и намере његовог главног јунака Пере, носиоца главне идеје, ми видимо како му страст утиче у вољу, како му страст мало по мало заноси вољу, која се после јавља у страсној радњи, која се опет прометне у трагичну кривицу, без које, као што знамо, нема трагичнога јунака.

Из свега до сада реченога излази дајле, да је Л. Костић изабрао врло згодан предмет за своју трагедију и да је тај предмет правим богоđаним песничким дајом својим уметничким израдио. Он је своју трагедију задахну правим драмским животом, а набавио јој је особита песничка чара својом живом и смелом фантазијом, топлином, свежином, истинитошћу осећаја, верним, поузданим и доследним пртављем карактера, живом, правом драмском радњом, дивном песничком дикцијом и лепим лаким јамбима, који су права наслада и сласт и уху и души.

ЈАСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Доктор Робин“, шаљива игра у 1 чину, написао Премареј, за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. „Пуковник од осамнаест година“, шаљива игра у 1 чину, од Мелвиља, с немачког превео Л. Телечки.

Два стара — да ли оба и мила? — знанца дођоше нам у походе у уторак 19. јануара о. г. Један је од њих чешки гост, па ваљда је за то и милији од оног другог, коме нисмо ни ушишivalи у грех јогунасто түђенje, јер нам није имало фалио, те га се нисмо већ више ни сећали. Чешком оном и милијем госту пак зацело бисмо огласили били рат, да му је на ум паљо било у афектираној можда скромности ускратити нам састанак са старијим нашим делјом Гериком, који нам је толико за срце прирастао, да га без крајње нужде нисмо кадри диспензованати од облигатне посете. Онај ређи гост за цело се бојао био пребацивања због толиког одсуства — опасно до душе није било, истину да му кажемо — те се бацио у ужасну галу доводећи нам чило младо обрштарче у особи М. Рајковићке. Није баш згорег ни урадио ретки гост тај, што се скрио иза умиљатог, живахног обрштарчeta, јер једнно том обрштарчути за љубав волни смо да опростимо ретком том госту, што је иза толике паузе у опште и долазио више у посету.

Г.

П О З О Р И Џ Т Е .

* (Пародно позориште у Загребу) „Наг. Nov.“ јављају, да се на тамошњој позорници приказала први пут: „Вражја стена“. Шаљива игра у 4 чина, написао О. Блументал. О самој представи пак пишу:

Помоћ је била, а мени вила
Донела крила.
И већ сам хтео.
До беса, вило!
Не требам крило —
Дајте ми прут.

Јест, прут ми дајте, ево без тајне:
Шибо би њиме песнике вајне . . .

. (Ахил.)

То јест г. Блументала! Не за то, што је написао „Вражју стену“, већ за то, што је написао сатију на праву, чисту поезију. О. Блументал спада међу објубљеније немачке писце, те се може рећи, да доиста уз свој прилично свестан други књижевни рад не може нипошто поносом показати на ово најновије дело своје музве, на плод својих ћуди — које нису песничке. Но Блументал је ишао још даље: он је у овој драми, коју је крстио „Teufelsfelsen“, и призвава, да се руга сувременом песништву, то хотећи тим (ваљда) рећи, да ће будући напредак песништва, а на поссе драмске уметности, далеко надкрилити Александра Димаса (кога име изрично спомиње) посредно тврди, да он у нашем веку заступа ту дивну поезију будућности! Еле, да видимо!

Милован Секулић (г. Фијан) ни пошто не спада међу оне људе, који се плаше девојака. Догодило се, да се — бог зна по који пут — загледао у Ружицу (гјица Кра-

њева), кћер властелина Милетића (г. Коларовић). Милован Секулић имао је пријатеља Радослава (г. Мандровић). Тај се пријатељ загледао у Зорку (гјица Д. Фрајденрајхова), кћер надмерника Дражића (г. Ружић). Ова два пара желео је г. Блументал сретно саставити, па је у то име покренуо читавих деветнаест (19) особа, а да буде сва сила — и четири чина. Ево, како је он то учинио: Стари Секулић (г. Савић), отац Милованов, купио си имање у близини властелина Милетића, оца Ружичнина. Ове суседе раставља само злосрећна пећина, тако звана „Вражја стена“, која смета промету, но која је важна (по уверавању г. Блументала) као стратегичка тачка (sic!) По што је Милован врло немаран младић, весељак и беспосличар, стари Секулић жељи, да Милован, који беше месник, пројока ту вражју (доиста, вражју!) стену и да тако, латив се озбиљна послла, једном остави девојке на миру. Но права је невоља, што баш сусед, од кога га дели ова пећина, имаде и лену кћерку. И за што да је нема? И за што да се Милован не заљуби у ту кћер? Али је чудо, да се није заљубио на имању њезина оца, него на путу, који га је имао довести на то имање. И баш на жељевничкој станици. А то се догодило, да знаете, само за то, јер се на станици десно и други љубавник Блументалове лакридије, који је онда заједно с нашим Милованом пошао — не на Милетићево имање, него у купалиште, у које се беше опремила Милетићева породица и с њом кћерка Ружица, на станици стечена љубавница. И то је било јако добро; јер у купалишту била је и гјица Зорка, чељаде тако лепо, да се г. Радослав нехотице у њу заљубио. Гјица Зорка вели, да је удата; гјица Ружица не служи се лажу, да стече мужа, — и то је све, у чему се ова два анђела разликују.

Но сад вам морам приповедати нешто из прошlostи старога Милетића. Он је некада љубио глумицу Антонију. И баш та глумица, на срећу „Вражје стене“, такође је у купатилу. Њу ваља уклонити, а то пође за руком Миловану Секулићу — лукавштином, с којему завидимо. Тим је освојио оца своје Ружице, и они би се лепо могли узети, да није било друге беде. Ружица, на име, сумњаше, да је Милован љубио Антонију, те је требало много отимања, док се та сумња уклонила, јер Милован, а још мање стари Милетић, никако не могао пред њом призвати, да је њезин отац „онај прави“. А отац, Милетић, морао је за вољу своје тајне младом Миловану испунити све жеље, те састављати бројаве, који су га касније компромитовали, шта више, били повод његовом затвору.

Међу тим пријатељ Радослав љубећи напредује. Милетићи, да љуби жену другога, тако је поштен, да мисли отпутовати из купалишта и заборавити је. Сада она (чујте чуда!) свом силом љубеће дуне њега зауставља, — али узалуд, — јер се он сам враћа. (Свршиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

40. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 30.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПРЕТПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 24. ЈАНУАРА 1882.

ПО ДРУГИ ПУТ:

РАТ У МИРНО ДОБА.

ШАЉИВА ИГРА у 5 чинова, написао Мозер и Шентан, по немачком прерадио
БРАНКО М. ЈОВАНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Ђока Спасић, богаташ	Милосављевић.
Смиљка, жена му	Д. Ружићка.
Даница Комаров, његова нећака	М. Рајковићка.
Стевка Берићева, њена другарица	Л. Хадићева.
Сима Чигрић, варошки саветник	Р. Поповић.
Софija, жена му	Ј. Поповићева.
Јелка, њихова кћи	Б. Хадићева.
Драгић, генерал	Лукић.
Душан Симић, потпоручик, генералов побочник	Димитријевић.
Гавра Јаснић, војни лекар	Ружић.
Макса Недић, потпоручик	Добриновић.
Петар Пилулић, апотекар	Динић.
Цветко, слуга Душана Симића	В. Поповић.
Јован, слуга 	Јовановић.
Јула, куварка } код Спасића	С. Димитријевићка.
Перса, собарица 	Д. Адамовићева.

Збива се у већој вароши, у данашњем времену.

За овај комад набављена су и зготовљена нова војничка одела.

У уторак 26. јануара први пут: „ПЕРА СЕГЕДИНАЦ“. Трагедија из повеснице српске у 5 чинова, написао др. Л. Костић, за позорницу удесио А. Хадић.

(За овај комад зготовљена су нова одела по оном кроју, као што су их носили некадашњи поморишкни крајишници.)

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШТАК ОКО 10 САХАТА.